

Кравчук Діана Сергіївна, слухач
магістратури 1-го курсу ННІ №1 НАВС
Науковий керівник: Калиновський Б.В.,
завідувач кафедри конституційного
права та прав людини, доктор
юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ – НАЙГОЛОВНІША НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ УКРАЇНИ

За 26 років Незалежності України принципи прав людини, закладені в законодавстві, міжнародних зобов'язаннях та Конституції України, поки що так і залишилися прожектами та дороговказами державного й соціального будівництва, але не стали реальними підвалинами громадянського суспільства та механізмами державного управління.

Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. У 1991 році Україна, ставши незалежною державою, зробила перший крок на шляху до ствердження демократичності, верховенства права.

Так в Конституції України окремий розділ присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Згідно статті 22 Основного Закону держави права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Ч. 3 ст. 22 Конституції України підкреслює, що за прийняття нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Проте, нажаль, права людини в Україні частіше за все залишаються вивіскою української держави, за якою приховано не зовсім привабливий фасад та "кухня" функціонування

державного апарату, чи діяльності так званих "професійних правозахисників". Загалом прав стало більше, але захищаються вони гірше.

Права людини в Україні виступили та продовжують виступати свого роду заручниками складних процесів державотворення, об'єктом системних політичних спекуляцій з боку практично усіх політичних сил, що в значній мірі, в суспільній свідомості, нівелювало й саму цінність прав людини.

В суспільстві та державі продовжує домінувати тоталітарний підхід, яким права людини підміняються політичними груповими категоріями – "нація", "народ", "соціальна справедливість", "звичайний українець".

Такий знеособлений підхід формує соціальну відчуженість особи й громадянина, унеможливує вироблення реальної дієвої державної політики, і тим паче її реалізацію, створює несприятливі умови для розвитку потенціалу особистості й соціуму загалом. Адже в такому разі людина виступає засобом, а не ціллю діяльності держави.

Важливо усвідомлювати, що будучи фундаментальними, права людини разом із тим не є абсолютними. В ліберальному дискурсі такі обмеження характеризуються висловом про те, що "Ваші права закінчуються там, де починаються права інших людей".

В Україні немає практично жодного права людини, яке б не порушувалося. При цьому мається на увазі не вчинення злочинів проти громадян з боку кримінальних осіб чи угруповань, а саме державну політику щодо забезпечення реалізації цих прав.

Серед головних викликів права людини в Україні можна назвати:

1. Несформованість громадянського суспільства та поставторитарні елементи в державному управлінні;
2. Бездіяльність органів державного управління (правоохоронних органів);

3. Бідність українців, яка робить нас зручним об'єктом для маніпулювання з боку власників капіталів (в Іспанії є приказка "вдома у бідняка всі кричать і всі праві");

4. Роз'єднаність різних соціально-культурних груп у суспільстві та відчуження громадян від держави;

5. Відсутність ефективної взаємодії державних органів та правозахисників;

6. Відсутність належної експертизи законотворення і нормотворення щодо дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Дотримання прав людини є ключовою національною ідеєю усіх демократичних країн світу. Незалежно від обраної формули національної ідеї, в її центрі має знаходитися людина, її інтереси, дотримання прав і свобод. Для України це питання особливо актуальне.

Для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина Конституція і законодавство України передбачають можливості здійснення громадянами дій, спрямованих на захист їх прав і свобод, особливе місце у системі гарантій, яких посідає судовий захист.

Власне, судова влада нарівні з виконавчою та законодавчою гілкою влади захищає права і свободи людини і громадянина. Саме судовий захист є основною ефективною формою захисту прав і свобод.

Аналізуючи сучасну судову реформу можна зробити висновок про те, що у час масштабних євроінтеграційних змін і реформування судової системи, особлива увага приділяється питанням якісного захисту прав людини, що є найголовнішою національною ідеєю для України.

В цілому потрібно підкреслити, що з метою забезпечення дотримання в державі прав і свобод людини і громадянина, потрібно, щоб на всіх рівнях влади та кожним громадянином було високо усвідомлена важливість дотримання прав і свобод людини.

Беззаперечно, надзвичайно важливо, щоб нові проекти нормативно-правових актів, які вносяться до парламенту, а також зміни, які пропонуються внести до чинного законодавства, в жодному разі не звужували змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Так, з парламентської практики, досить часто ми стаємо свідками того, коли ставлячи за мету врегулювати окремі прогалини чи усунути суперечності на законодавчому рівні, автори, розробники, ініціатори законопроектів забувають при цьому про дотримання прав і свобод людини, що призводить до обмеження чи звуження громадян в їх правах. Така ситуація є неприпустимою, адже при цьому відбувається порушення не лише взятих Україною на себе міжнародних зобов'язань, а й в першу чергу положень Конституції, які є нормами прямої дії.

В свою чергу, цих завдань неможливо досягнути без допомоги громадянського суспільства. Саме громадянське суспільство – це найкращі "ліки" від усіх "хвороб" державного управління сучасної України – зловживання владою, корупції, непрофесіоналізму. Адже, наприклад, неможливо побороти корупцію в країні, в якій 80% громадян готові давати хабарі, а 85% – брати.

В будь якому разі і багатонаціональне, полікультурне, регіоналізоване українське суспільство, і недосконала держава приречені на пошук компромісів так консенсусу: за словами Джона Рескіна, ми маємо шукати не те, що нас відділяє від інших людей, а те, що у нас з ними спільного, заради майбутнього нашої країни.

При цьому саме права людини мають стати (і тільки вони можуть бути) міцним фундаментом новітньої України – її справжньою, не вигаданою національною ідеєю, – що об'єднає усіх громадян в український народ і соціум, в якому комфортно жити кожній людині, а громадяни пишатимуться своєю державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бортнік Руслан. Через відмову від авторитарного дискурсу – до модернізації країни. URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/12/2/6805025/>раїни
2. Новіцький Марек. Лекція "Влада та особа". URL: <http://edu.helsinki.org.ua/library/philosophy/vlada-ta-odinitnya;>
3. Осятинский Виктор. Введение в концепцию прав человека. URL: <http://www.hro.org/editions/karta/nr12/osynsk.htm>;
4. Пронин А.А. Проблемы прав человека. Курс лекций. URL: http://www.hro.org/editions/pronin_1/index.htm.
5. З нагоди Міжнародного дня прав людини говоримо про судовий захист. URL: <http://www.vaas.gov.ua/news/z-nagodi-mizhnarodnogo-dnya-prav-lyudini-govorimo-pro-sudovij-zaxist/>.